

Specific Needs and Protection Orders

International policy recommendations

Thomas Görgen & Sabine Nowak

W finansowanym przez UE projekcie z udziałem partnerów z Austrii, Niemiec, Irlandii, Polski, Portugalii, oraz eksperta z Wielkiej Brytanii, przeanalizowano zjawisko przemocy domowej wobec kobiet szczególnie zagrożonych, a więc także ich szczególnych potrzeb. Potrzeby te pojawiać się mogą np. w przypadkach przemocy wobec kobiet niepełnosprawnych, bezdomnych, pochodzących z mniejszości etnicznych, które nie mówią miejscowym językiem i nie mają prawa stałego pobytu. Szczególne potrzeby pojawiają się w tych sytuacjach, ale nie są „stałymi czynnikami” wynikającymi z sytuacji ekonomicznej, pochodzenia etnicznego, niepełnosprawności czy innych cech tych kobiet. W projekcie skupiono się na tarcjach i niedopasowaniach między doświadczeniami ofiar, zaangażowanymi osobami, oraz środkami przedsięwziętymi w tych sytuacjach i mającymi im zapobiegać określonymi w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, art. 9, 22, 23, 25). W projekcie skupiono się na sytuacjach, w których opcją jest wykorzystanie środków ochrony prawnej, określone w Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (2011). Problemy i napięcia mogą wynikać z konsekwencji i oczekiwanych konsekwencji ubiegania się o środki ochrony. Napięcia

Projekt SNaP

dotyczą takich aspektów sytuacji jak niezdolność do samodzielnego życia po oddzieleniu od sprawcy, utraty prawa pobytu, ostracyzmu ze strony bliskich, narażenia prawa do opieki nad dziećmi. Problemem może być też dostęp do środków ochrony. Problemy te mogą wynikać z niedostatku informacji, niepiśmienności, lub nieznanomości miejscowego języka.

Główne zalecenia wynikające z projektu SNaP

1. Kluczowe jest kompleksowe podejście integrujące prawo karne, prawo cywilne i środki prawa administracyjnego.

W odniesieniu do przemocy domowej w ogóle oraz do przypadków ofiar o szczególnych potrzebach w szczególności, potrzebny jest dostęp do środków prawa karnego, cywilnego i administracyjnego. Ściganie w ramach prawa karnego podkreśla jak poważnym naruszeniem praw ofiary jest przemoc domowa oraz jak duże znaczenie społeczeństwo przypisuje ochronie przed przemocą. Środki prawa karnego zwykle skupiają się na sprawcy (jako potencjalnym celuy sankcji prawnych), a nie na ofierze. Dlatego działania wynikające z prawa karnego mogą stać w sprzeczności z potrzebą zapewnienia ofiarom bezpieczeństwa i wsparcia w radzeniu sobie z traumą przemocy. Środki wynikające z prawa cywilnego, takie jak zakazy zbliżania się wydawane przez sądy, mają na celu ochronę ofiar i są skutecznymi środkami zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom przemocy i zapobiegania powtórnyim aktom przemocy domowej. Zwykle środki wynikające z przepisów prawa cywilnego wymagają od ofiary wykazania się znaczną inicjatywą. Jeżeli wydanie nakazu sądowego w celu ochrony ofiary wymaga wszczęcia sprawy karnej, środek ten dostępny jest tylko dla tych ofiar, które zgłoszą sprawę do prokuratury, lub współpracują w sprawie. Ofiary porzemocy domowej o specjalnych potrzebach mogą być osobami o ogrtaniczonej zdolności do samodzielnego dochodzenia swoich praw. Z tego powodu:

- Nakazy natychmiastowej ochrony / nakazy przejęcia opieki w trybie pilnym wydawane przez policję są niezbędnym środkiem ochrony ofiar w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia i dają im czas na podjęcie decyzji dotyczących dalszych działań.
- Wszelkie nakazy ochrony, czy to wynikające z prawa karnego, cywilnego czy administracyjnego, są tylko wtedy skuteczne jeżeli standardową polityką jest natychmiastowa i adekwatna reakcja na ich naruszenie.
- Szczególnie w przypadku ofiar, które potrzebują wsparcia w codziennym życiu, niezwykle ważne jest łączenie nakazów ochrony z dodatkowymi formami wsparcia.

*Kompleksowe
podejście prawne*

2. Prawa socjalne kobiet w przypadkach przemocy domowej muszą być dostrzegane i chronione prawem.

Przemoc domowa może wpływać nie tylko na zdrowie fizyczne i psychiczne ofiar, ale także na ich „prawa socjalne” takie jak utrzymanie dochodów, miejsca zamieszkania, czy dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Ochrona praw socjalnych jest szczególnie ważna w przypadkach przemocy domowej wobec ofiar, których wrażliwość związana jest z naruszeniem lub zagrożeniem tych praw – np. niepewność finansowa, zagrożenie bezdomnością, lub problemy zdrowotne wymagające długotrwałej opieki lub leczenia.

Tak więc,

- niezbędnym warunkiem pomocy kobietom zagrożonym przemocą w uwolnieniu się ze związku ze sprawcą jest dostęp do wystarczającego wsparcia społecznego i ekonomicznego oraz środków wsparcia umożliwiających ofiarom życie z dala od sprawcy.

***Dostrzeganie i
ochrona praw
socjalnych***

3. Wdrażanie Dyrektywy 2012/29/UE powinno być monitorowane pod kątem ofiar szczególnie wrażliwych i o specjalnych potrzebach w zakresie ochrony.

Artykuł 22 Dyrektywy 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25 października 2012 „ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW” wymaga „by ofiary poddano na czas indywidualnej ocenie, zgodnie z procedurami krajowymi, w celu ustalenia szczególnych potrzeb w zakresie ochrony”. Ten zapis jest niezwykle ważny w odniesieniu do szczególnie wrażliwych ofiar (takich jak kobiety niepełnosprawne, należące do mniejszości etnicznych, bezdomne, ubiegające się o azyl, osoby starsze lub uchodźcy), których szczególne potrzeby mogą umknąć uwadze praktyków. Wdrożenie Artykułu 22 wymaga spełnienia następujących warunków:

- Opracować trzeba instrumenty do oceny „szczególnych potrzeb w zakresie ochrony” i jednoznaczne regulacje dotyczące odpowiedzialności i procedur.
- Zaangażowanie osób o szczególnych potrzebach jest kluczowe w tworzeniu narzędzi oceny potrzeb, szkoleniu i monitorowaniu, jak również wsparcia dla ofiar.
- Narzędzia te powinny być udostępnione osobom odpowiedzialnym za ocenę potrzeb; profesjonalne wykorzystanie tych narzędzi wymaga odpowiedniego przeszkolenia.
- Mechanizmy monitorowania muszą zostać ustanowione w celu zapewnienia skutecznego wdrożenia indywidualizowanej oceny potrzeb w zakresie ochrony.

***Monitorowanie
wdrażania
Dyrektywy
2012/29/UE***

4. Wzmocnić należy zasoby dla profesjonalistów pracujących ze szczególnie wrażliwymi ofiarami przemocy domowej.

Policja, sądy i inni profesjonaliści zaangażowani w zapobieganie przemocy domowej i interwencje w przypadkach przemocy domowej potrzebują specjalistycznego szkolenia w celu realizacji stawianych przed nimi zadań i zapewnienia wysokiej skuteczności ochrony ofiar. Podczas gdy ogólnie szkolenie związane z przemocą domową zyskało na znaczeniu w krajach europejskich w ostatnich latach, przypadki ofiar o szczególnych potrzebach pozostają w większości poza zakresem istniejących programów szkoleniowych. Zgodnie z założeniami wspomnianej Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (2011) sądownictwo, policja, pracownicy opieki społecznej i zdrowotnej oraz organizacji wspierających muszą być przeszkoleni w zakresie rozpoznawania zróżnicowanych potrzeb ofiar i reagowania na nie.

- W odniesieniu do treningu zawodowego potrzebny jest wkład niezależnych ekspertów – zarówno specjalistów w zakresie przemocy domowej, jak i innych dziedzin.
- Co więcej, oba rodzaje usług muszą korzystać z zasobów obejmujących szkolenie zarówno w zakresie środków prawa cywilnego i kryminalnego, tak aby szkolone osoby rozumiały zarówno sam proces jak i prawa ofiar.
- Bardzo ważna jest także współpraca różnych agencji i kształcenie interdyscyplinarne, w celu upewnienia się, że uwzględnione zostaną potrzeby ofiar, szczególnie tych o szczególnych potrzebach. Kluczowy jest udział specjalistów dysponujących fachową wiedzą na temat przemocy domowej w szkoleniach i ocenie potrzeb.

Wzmocnienie zasobów dla profesjonalistów

5. Identyfikacja specyficznych potrzeb jako podstawa ochrony szczególnie narażonych ofiar.

Artykuł 22 Dyrektywy 2012/29/UE wymaga indywidualnej oceny specyficznych potrzeb ofiar w zakresie ochrony. Może być to rozpatrywane jako podstawa opieki nad ofiarami, szczególnie w odniesieniu do kobiet żyjących w warunkach czyniących je szczególnie narażonymi na przemoc. Osiągnięcie pełnego potencjału tych regulacji wymaga stworzenia i wdrożenia narzędzi i procedur służących pełnej ocenie potrzeb ofiar, szkoleniu osób pracujących z ofiarami oraz odpowiedniego i regularnego monitorowania procesu oceny potrzeb i jego wyników.

Identyfikacja specyficznych potrzeb

Źródło

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Dostępna on-line:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046031c>.

Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 315/57.

Krajowe i międzynarodowe raporty projektu SNaP, jak również dokumenty określające politykę w istotnym zakresie dostępne są na stronie <http://snap-eu.org/report>

Partnerzy projektu

Beteiligt waren neben dem das Projekt leitenden Institut für Konfliktforschung (IKF, Österreich), ZOOM - Gesellschaft für prospektive Entwicklungen e.V. und die Deutsche Hochschule für Polizei (DHPol) (Niemcy), CESIS – Centre for Studies for Social Intervention (Portugalia), Safe Ireland (Irlandia), Uniwersytet w Białymstoku (Polska).

Współfinansowane przez Komisję Europejską w ramach programu Daphne III Komisji Europejskiej ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa.

Projekt był także wspierany finansowo przez:

Bundesministerium
für Familie, Senioren, Frauen
und Jugend

Publikacja odzwierciedla wyłącznie punkt widzenia autorów; Komisja Europejska, BMFSFJ i BMFG nie ponoszą odpowiedzialności za zarówno treść jak i wykorzystanie zawartych w niej informacji.

Deutsche Hochschule der Polizei / German Police University

Zum Roten Berge 18-24

D-48165 Münster

September 2016

